

Правовата държава в контекста на членството на Република България в Европейския съюз

Понятието правова държава е определящо за съвременната конституционна държава. Съгласно чл. 4, ал. 1 от Конституцията на България от 1991 г. „Република България е правова държава. Тя се управлява според Конституцията и законите на страната”. Идеята за правовата държава е свързана с различни концепции, които вече са залегнали като основни принципи на съвременната европейска държава – върховенство на закона, защита на основните права и свободи на индивида, разделение на властите, създаване на държавни органи, чиито функции са свързани с поддържане и гарантиране на правовия ред, равенство пред закона, както на управлявани, така и на управляващи. Именно поради приемането на принципите на правовата държава като основополагащи принципи на Европейския съюз, след присъединяването на България към Съюза през 2007 година следва да разгледаме понятието правова държава не само в смисъла му като част от правната теория, но и в сравнително-правен план като основно понятие в правните системи и на останалите европейски държави.

През кратката си демократична история, наричана все още незавършен преход, България се старее да достигне нивото на развитие на модерните демократични европейски държави. Най-важното, което е трябвало да направи за това кратко време, е да закрепил законово основните демократични ценности и принципи и да намери адекватни механизми за тяхното приложение и гарантиране. Тази цел е постигната, макар и през годините да се е налагало, а понякога и днес също да се налага, да се коригират, отстраняват или заменят „неработещите“ механизми. Необходимостта от съблюдаването на установените европейски принципи и ценности произтича не само от факта на членство на България в Европейския съюз, но и от реалните ползи от практическото им реализиране с оглед нормализирането и перспективите за подобряване живота на средностатистическия българин и бизнес климата у нас.

В този смисъл, трябва да се разгледат факторите, влияещи върху успешното осъществяване на политическите и икономическите идеи и цели, и конкретизирането на тези идеи и цели в практиката. Няколко са основните моменти в тази посока.

За да се говори за доверие в държавната власт, е много важно разпределянето на функциите ѝ на законодателна, изпълнителна и съдебна власт да бъде реално и трите власти взаимно да се контролират и балансират, както изначално е предвидено. Хората и бизнесът разчитат, че създаването на правилата, прилагането им и контролът за спазването им се осъществяват с цел поддържане на добри условия за съществуване именно на хората и бизнеса.

Законодателната власт в България се свързва с чести законодателни промени. Да, живеем в динамично общество с непрекъснато променяща се обстановка, но при предприемането на всяко действие в областта на законотворчеството трябва да се подхожда внимателно и при съобразяване потребностите на широк кръг лица. Динамиката на законодателството трябва да отговаря на нуждите на хората и бизнеса в дългосрочен план. Необходима е също последователност в законодателните реформи, която да не позволява възникване на противоречия между отделните нормативни актове. Водещ трябва да е стремежът към всеобхватност и безпротиворечивост на законодателството с цел безпроблемно регулиране на обществените отношения.

Не може да се говори за демократична и правова държава, ако няма и независима съдебна власт, която чрез контрола върху действията на изпълнителната и законодателната власт да защитава основните конституционни човешки права и свободи. Изхождайки от тази идея, тревожни са тенденциите, че макар и известни и често дискутирани на обществено и политическо равнище проблемите в съдебната система дълги години остават нерешени. Това е причината за критичните доклади на Европейската комисия по отношение липсата на напредък на България в правосъдието, борбата с корупцията и организираната престъпност. Всичко това дава отражение не само върху политическия облик на страната ни, но и върху икономическото ѝ развитие.

Разглеждано от позицията на българския и чуждестранния бизнес, стабилността в политическата система, в дейността на държавните органи, е предпоставка за вземането на бизнес решения. Всеки инвеститор иска да знае, че правилата се спазват и няма да се изменят докато осъществява проектите си. Също така той има нужда от съдебна система, която да защитава неговите права и в случай на спор да разчита, че ще получи безпристрастно решение в резултат на усърдната работа на съда за оказване на достатъчна и ефективна защита. Именно тази връзка между стабилността в законодателната и съдебната система и развитието в редица области, главно икономическата, насърчава инвестициите.

Причините за спада на инвестициите в България не трябва да се търсят само в икономическата криза през последните години. Свидетели сме на политически и финансови сътресения, които създават несигурност за обикновените българи, а още повече за занимаващите се с бизнес начинания. В момента България се адаптира към новите политически условия и преодолява банковата криза от последните месеци. Очевидно, страната ни е в процес на стабилизиране в това отношение. Този процес обаче трябва да се ускори, за да може по-бързо ситуацията в държавата да се нормализира и да се тръгне отново в посока растеж.

След стабилизирането, всички усилия трябва да бъдат насочени към създаването на по-добра икономическа, финансова и политическа среда, или с други думи да се подобри положението на хората и бизнеса. Ключови думи в тази насока са реформиране на проблемните системи, предсказуема и прозрачна среда, дългосрочни перспективи. Мерките, които могат да бъдат предприети, са свързани с наглед проста, но фундаментална промяна в разбирането по няколко теми: на държавните средства и европейските фондове не бива да се гледа като на основен финансов източник, а като на помощни механизми, които дават тласък на икономиката, стимулират частните инвестиции; необходимо е насърчаване на конкурентноспособността на българските фирми, които трябва да използват всички национални и европейски възможности не само за задържане на позиции на родния пазар, но и с оглед потенциално развитие на европейския пазар; подобряването на инфраструктурата е от съществено значение, за да може страната ни да се възползва от географското си положение по-пълноценно. Цената на труда у нас все още е много ниска, но очакванията за подобрене в това отношение се базират на евентуалните скорошни положителни резултати от поэтапното осъществяване на дългосрочните планове. Независимо от конкретното измерение на мерките, по-важното е те да се прилагат ефективно и да постигат целите, за които се предприемат.

В своята 25-годишна демократична история България върви по пътя на развитие, за да се оформи като модерна европейска държава. Вече 8 години тя е и достоен член на европейското семейство и в тази си роля тя се утвърждава като правова държава, която съблюдава европейските ценности и правила. Макар и все още да има насоки, в които да е необходима съществена промяна на национално ниво, България показва, че полага усилия, за да отговори на европейските изисквания. С постоянство, дългосрочни планове и последователност в действията страната ни може да стабилизира позициите си на международната сцена и да създаде благоприятни условия за живот и развитие на хората и бизнеса.

ДЕСИСЛАВА МИТОВА